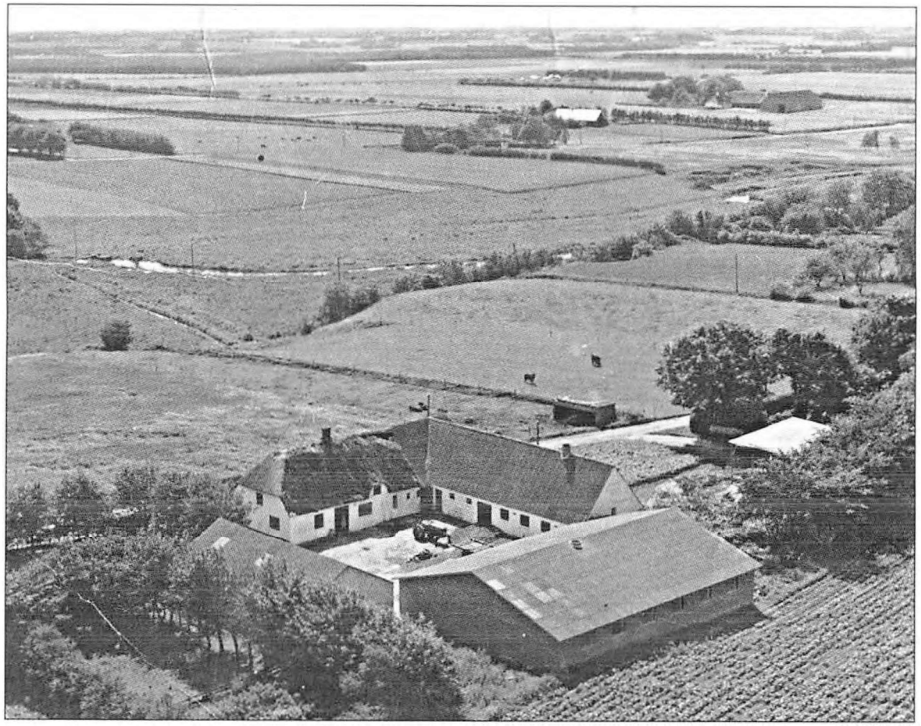
Kirsten Marie Hansen Larsens erindringer

Fra Hessellund til Amerika – en udvandringshistorie

Jeg er født den 18. juni 1859 i Hessellund. Min far, Hans Nielsen havde en dejlig gård der og jeg havde en lykkelig barndom.

Det jeg husker længst tilbage, var krigen i 1864, hvor tyskerne invaderede Danmark og tog Slesvig. Min far blev beordret ud med sine heste for at køre gods for tyskerne. Engang kom han hjem med et par små træsko til mig. Vi måtte have tyske soldater boende hos os[1]. Det var flinke mennesker, og jeg havde det sjovt med dem. Somme tider var jeg i deres værelse og spiste med dem, de lavede selv mad, og den var anderledes end vores. Mor var meget vred ind i mellem, for de skulle bruge vores komfur, men det nyttede ikke noget – vi skulle huse dem. De kunne finde på at sætte mig op i deres oppakning og sige, de ville tage mig med til Tyskland. Det havde jeg ikke noget imod. Jeg har altid gerne villet rejse – jeg var omkring 4 år. Så kom det store slag[2]. Mere end 1000 af vores soldater blev slagtet i løbet af en time, 600 ligger begravet i én grav – åh det var så grusomt. Der blev sluttet fred og de drog bort. Far kom hjem og alting kom i den vante gænge igen.

Vi var 4 lykkelige børn. Jeg er 3 år yngre end min ældste bror – præcis på dagen. Da han fyldte 10 og jeg 7 skulle vi holde en stor fest med alle nabobørnene. Mor havde travlt med at bage noget godt, jeg lå stadig i min seng og legede med min lillesøster, da der opstod ilde-

Det var her Kirsten red på de preussiske soldaters tornyster i 1864! – Hessellundvej 4 fotograferet i 1964. Stuehuset er fra 1866, og har udsigt over den smukke ådal. Peters hjem lå ca. 200 m. længere til højre. Foto i Gørding Sognearkiv

brand. Huset stod i flammer. Det var skrækkeligt. Far og naboerne fik nogle ting ud, men det var jo den 18. juni, og alt var så tørt. Vi havde ikke meget tøj på. Jeg syntes det var sjovt, da naboerne kom og gav os noget tøj, og det vi tog passede ikke. Jeg husker særligt et par hvide strømper der var alt for store.

Far og mor fik travlt med at lave planer for et nyt hus. Det skulle være pænt. Jeg sagde, at sådan og sådan skulle det være, indtil min far sagde at nu måtte jeg stoppe, at jeg bare var hans lille *Tot* (det var mit kælenavn), og at jeg engang ville få mere end jeg kunne forestille mig. Vi havde ingen forestillinger om, om hvor langt jeg skulle rejse efter det. Vi fik bygget et dejligt hus og vi børn syntes alt gik fint.

Da Peter trak mig op af mudderet

Så kom september og hermed mit første år i skolen. Jeg kunne gå til skolen på 10 minutter, og der var masser af børn fra vores landsby. Jeg kunne med det samme godt lide læreren. Han skulle undervise 2 af sine egne børn. Jeg havde lidt ondt af dem, for han behandlede dem mere strengt end os andre. Det blev vinter, og vejen blev helt mudret, så vi måtte gå i med træsko på. Det galt sandelig om at passe på, så man ikke sad fast og fik træskoene fulde af pladder. Men en aften sad jeg fast og kunne ikke få mine træsko op. Jeg råbte og skreg, men de andre børn løb bare videre og grinede – min bror med. Men til sidst kom vores nabosøn Peter dog tilbage, og fik mig fri og bar mig hjem. Han sagde, at jeg skulle lægge armen om hans hals, så han nemmere kunne bære mig. Han var 12 år, og har været min helt lige siden. De andre børn drillede os, men jeg kunne lide det, han var min store dreng, og vedblev at være det hele livet. Skolen sluttede, og han blev hjemme hos sin far og lærte smedehåndværket. Det klarede han fint. Da han blev 18 blev han indkaldt til soldat, som man blev det i Danmark dengang. Han var der i 2 år. Jeg så ham ikke så ofte, men husker dog en søndag, hvor han tog en pige med hjem og folk sagde, at han skulle giftes med hende. Ih hvor jeg græd. Jeg var kun 12 år og jeg ønskede bare, at jeg var en stor pige. Sjovt at man kan føle sådan. Jeg havde sat mig i hovedet, at jeg ville være hans kæreste, så jeg kunne ikke blive voksen hurtig nok. Han tog bort igen, men næste gang han kom hjem sagde han, at han ikke havde nogen pige mere.

Jeg sluttede i skole, da jeg var 14. Jeg var en af de dygtigste i min klasse. Næste sommer skulle jeg gå til præst for at blive konfirmeret, og jeg elskede det år – jeg var så lykkelig. Vi havde små sammenkomster i landsbyen, hvor vi dansede, og jeg dansede med min store Peter og var lykkelig.

Gift med sin Peter

Så sendte min familie mig væk for at jeg skulle lære at sy. Jeg kom hjem i weekender. Min Peter kom mig i møde på grusvejen og fulgte mig hjem. Det syntes jeg var dejligt. Der gik 2 år. Så holdt byens største og rigeste bonde et stort og flot fødselsdagsselskab for et af sine børn: stor middag og dans hele natten. Det var der, Peter bad mig gå med ud i haven, og han spurgte, om jeg ville gifte mig med ham, om jeg elskede ham. Og jeg sagde, at jeg havde elsket ham lige siden han trak mig op af mudderet. Han lo og lo og sagde, at han var glad, og jeg var vildt lykkelig. Nå, han fortsatte med at smede og jeg med at sy. Min far købte mig en symaskine, en lille en, som jeg kunne have under armen, og jeg tog ud med den og lavede gode forretninger og havde masser af skæg. Somme tider var det karlene, der

Peter Larsens hjem som det så ud omkring 1948 – Hessellundvej 9 set fra øst.
Foto i Gørding Sognearkiv

hentede mig i hestevogn, når jeg skulle sy et sted. Jeg underviste også en pige i syning, så hun kunne hjælpe mig. Omsider, da min Peter var 24 og jeg 18, mistede han tålmodigheden og ville giftes. Mine kære forældre syntes jeg var for ung, men de måtte bøje sig – de kunne jo godt lide min Peter, så det gik i orden. Far fik travlt nu. Han gav os et stykke land og byggede et dejligt hus, og min Peter byggede en smedje. Alt var nyt og fint.

Men jeg må ikke glemme at fortælle om vores bryllup. Det var stort og må have kostet far en masse penge, men han sagde, at det ville han gerne give til sin lille *Tot*. Jeg elskede min far og mor, det var dejlige mennesker. Der var inviteret 80 mennesker til brylluppet – mest slægtninge – og det varede i 2 dage. Min mor lejede en kone i en uge før til at bage, kokkerere og få alt i orden. Åh det var en dejlig tid, og jeg var hovedpersonen. Jeg blev spurgt, om jeg ville have brødet på den ene måde eller på den anden. Før var jeg aldrig blevet spurgt om min mening.

Så oprandt morgenen for vort bryllup – grå og tåget – det fik mig til at græde. Jeg var også nervøs ved at skulle giftes, men min Peter kom, og så klarede det op. Han sagde, jeg skulle lægge min arm om halsen på ham, som dengang han fik mig op af mudderet, så ville han bringe mig sikkert gennem livet. Jeg var altså bare et barn. Jeg bad til Gud, at han ville passe på os, og gennem hele vores stormfulde liv gjorde han det. Nå, tilbage til brylluppet. Vi skulle gå til kirken parvis 2 og 2 med hinanden under armen – Peters far og mor og min far og mor førte os. Jeg havde 6 brudepiger og Peter havde 6 svende, der fulgte ham. De kom ridende og spillede musik – bryllupsmarcher. De red forrest og kom tilbage, bukkede for os og tog hatten af – og så galopperede de tilbage igen. Det var fantastisk og solen begyndte at skinne. Vi kom ind i den smukke lille kirke, og der var vores skolelærer og vores præst, som havde konfirmeret os begge. Da ceremonien var forbi, kom alle og lykønskede os. Vi gik tilbage i solskin og alle var glade. Middagen var klar, og der stod lange borde overalt – selv i laden – og alt var pyntet med blomster. Det var den 18. september. Da middagen var overstået, blev bordene taget ud af vores store stue. Så begyndte musikerne at spille, og vi sang en sang om sand kærlighed, og så ville folk danse. Jeg dansede mig næsten ihjel den nat. Ved daggry gik min Peter og jeg hjem til vores nye hjem, og

Kirstens og Peters første hjem, Hessellundvej 2, foto fra ca. 1938. Der har oprindelig været lidt stald i den vestre ende. Smedjen har ligget som et selvstændigt hus. Foto i Gørding Sognearkiv

der var et hav af gaver. Jeg vil ikke forsøge at fortælle om dem. Vi mødtes alle igen næste eftermiddag, fik en stor middag igen med resterne, og så mere musik, sang og dans til omkring kl. 2 om natten. Sådan holdt man traditionelt et bryllup i de højere klasser i Danmark.

Det unge par

Vi flyttede ind i vores nye hus og hverdagen begyndte. Min Peter arbejdede og hammerslaget på ambolten var som musik i mine ører. Vi fik en ko og lavede selv smør og vi var meget lykkelige. Men så kom min Peter til skade ved et uheld. Han fik et stykke jern ind i knæskallen og knæet svulmede op, så han ikke kunne arbejde. Han måtte leje en mand til at lave arbejdet. Han havde så mange smerter og måtte gå til lægen og få jernsplinten ud af knæet. Han havde det stadig ikke godt og fik en slags feber, og måtte beholde den mand, der arbejdede for ham, og alt gik ned af bakke, men til sidst kom vi oven på igen. Næste år blev vores første barn født, men døde kort efter. Jeg var så syg, at jeg var lige ved at dø. Næste år fik vi en lille dreng. Han var vores store glæde.

Min Peter blev nu utilfreds med kunderne, han havde masser at lave, men havde svært ved at få pengene ind, så han besluttede at tage til byen for at få lønnet arbejde. Jeg kunne godt lide at komme ind til byen, og se noget mere til verden. Jeg var altid rastløs. Vi fik endnu en dreng. Så lærte vi nogle mennesker at kende, som havde planlagt at tage til Amerika, og det gik os i blodet – at tage til Californien og grave guld.

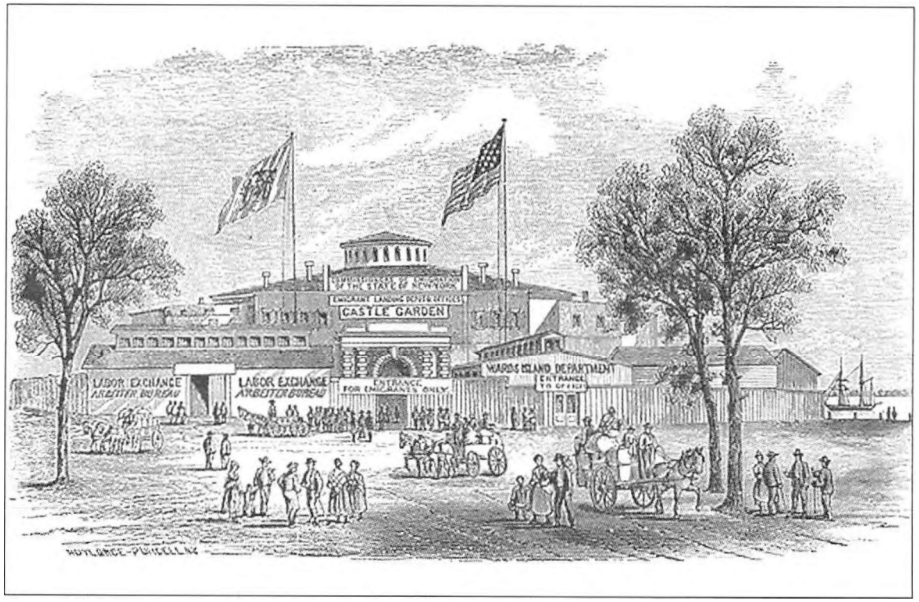
Rejsen til Amerika

Vi solgte vores smukke hus, vores første hjem, som min far havde givet os. Vi brugte halvdelen af pengene til at rejse til Amerika for, og lod resten blive hjemme i banken. Vores forældre var meget kede af at vi ville rejse, men når man er ung, er man frygtløs. Jeg har altid haft en barnlige tillid til, at Gud vil passe på os, hvis vi beder ham om det. Jeg havde min Peter og vores 2 små sønner – min store glæde – og vi var ikke bange. Vi forstod ikke et ord engelsk, men vi købte en bog med dansk på den ene side og engelsk på den anden og begyndte at studere. Men, men, der var problemer forude.

Min Peter købte billetter. Vi skulle med tog til Hamburg for at komme med det store skib. Der var 900 emigranter og det var fuldt. Vi var 23 der ikke var plads til, så de satte os på en lille fragtdamper til Antwerpen. Der måtte vi vente i 3 dage på et stort skib. Selskabet betalte vores udgifter. Vi havde det fint, så masser af nye ting. Jeg havde aldrig før set så store huse, som de havde der. Vi fik tiden til at gå med at studere. Men hvor var det svært. Endelig kom vores skib, men det var kun et lille skib med både fragt og passagerer. Der var 200 passagerer. I dag ville vi være død af frygt, men dengang overlod vi det til Guds varetægt.

Det tog 17 dage og tiden gik langsomt. Min Peter var meget syg. Men han kom over det og børnene og jeg havde det fint. Vi havde 4 køjer, så vi havde masser af plads. Men vi så og hørte rigeligt med sjofelheder og mishagsytringer: vi opholdt os alle i et stort rum. Men alt har en ende og vi nåede frem. Det var vidunderligt at sætte foden på fast grund igen. Vi lagde til i Castle Garden[3], hvor tolderen rodede rundt i alle vores ting og ødelagde nogle af vores »skatte« – det fik mig til at græde. Men altså hvor de snakkede, og så alt det andet. Jeg sagde til min mand, at vi hellere matte rejse hjem igen. men han fandt et hotel og vi blev vasket og renset fra ende til anden – det trængte vi også til. John og Louis var så søde. Jeg tror, de syntes det var spændende. Nå, vi faldt i søvn – vi var trætte. Men da vi vågnede, oh ve, kriblede og krablede det rundt på os. Væggelus, sagde Min Peter. Jeg havde aldrig set den slags kryb før, men Peter havde set dem, da han var soldat. Krybene bed os, og vi fik store røde knopper, og det var så varmt der i New York i august. Vi opholdt os i elendigheden i 2 dage.

Peter ville prøve at finde en at sine venner i Brooklyn. Jeg brød mig ikke om at slippe ham af syne. Man skulle nødig miste en gut-

Immigranterne ankom til Castle Garden, stik fra først i 1880erne, da den danske familie ankom til Amerika. http://www.theshipslist.com/pictures/castlegarden.html

termand. Han talte ikke sproget, og der var tilsyneladende ikke nogen, der talte vores sprog. Men han var en stærk og tapper gut, min Peter. Jeg havde det elendigt, indtil jeg så ham igen. Han fandt ikke sin ven, så vi gjorde os klar til at forlade New York's væggelus og støj. Vi tog ud til New Jersey til en by ved navn Pumpton. Der fandt vi vores venner, og jeg græd af glæde. Vi slog os ned der, lejede et hus og min Peter fik arbejde der i en forretning, og det så alt sammen ganske lovende ud. Men så fik vi alle malaria og var temmelig syge, men min Peter matte gå på arbejde alligevel. Vi havde ikke mange penge tilbage. Vi tog kinin og fik det omsider lidt bedre.

Videre til Pullmann

Min Peter brød sig ikke om at være der. Han ville arbejde i en smedje. så han tog toget til Pullmanns værksted[4] og var heldig at fa arbejde der. Det var tæt på jul, og sikke en vinter i Illinois[5]. Sneen var 4 fod dyb. Vi måtte bruge brunkul der, og alt blev sort. Jeg boede der alene i en lille hytte 4 miles fra vores venner med 3 små børn, som græd og kaldte på deres far. Omsider fik jeg brev om at jeg skulle komme derover. Det var koldt. Jeg fik min nabo til at køre os til Sidney på en slæde. Det var solskin og sneen glitrede. Vi lå nede i noget hø mellem vores ejendele. Somme tider undrede jeg mig over, hvordan vi klarede det. Mine raske drenge klagede aldrig. Vi havde det sjovt på den slædetur.

Vi kom til jernbanestationen og måtte rejse videre med en godsvogn til en anden by, hvor vi kom med et rigtigt passagertog til Pullmann. Gud passede på os. Jeg syntes, at han altid var med os og lagde tingene tilrette for os. Min Peter hentede os og det var vidunderligt for os at se ham igen og mærke hans beskyttende arme om os igen. Det var så koldt den nat vi kom hjem til det hus, han havde lejet til os. Hans ører var frosne, så vi matte bruge sne til at tø dem op. Vores lille pige var ikke særlig stærk, men det virkede, som om hun havde det udmærket. Hun var 7 måneder gammel. Det var afgørende for mig atter at være i en by, og vi var lykkelige i vores familiekreds igen. Nu talte vi bedre og forstod, hvad folk sagde til os. Jeg skrev en masse breve til vores kære forældre og venner i Danmark og fik mange igen. Det hjalp noget.

Nu fik jeg travlt med at indrette et hus igen. Pullmann var en smuk by med murstenshuse, træer og blomster langs gaderne og græsplæner, som blev vedligeholdt af firmaet. De ejede alt der[6], men det var udmærket. Vi fejrede jul der og fik nogle venner. Det gik godt indtil maj. Så blev min kære mand meget syg og kunne ikke arbejde i 2 måneder. Vi blev så fattige, vi havde rejst så meget. Jeg tog 2 logerende ind. Det hjalp lidt, men med læge og al andet var det vanskeligt. Men endnu havde vi ikke oplevet det værste. Vores elskede lille Mary blev syg med falsk strubehoste, og døde i løbet af 36 timer. Det var næsten mere, end jeg kunne klare – og med en syg mand. Vi måtte sende bud efter vores sidste penge i Danmark. Så fik vi ordnede forhold igen. Min Peter begyndte at arbejde igen, og vi fik et større hus, og jeg tog masser af logerende ind. Jeg ansatte en pige til 2½ dollar om ugen. Hun var lige kommet fra Danmark og skulle lære at tale engelsk.

Tiden gik hurtigt, der var masser af arbejde og morskab. Jeg fik endnu en søn – havde ønsket mig en datter, men Gud ved bedre. Vi havde ham kun i 7 måneder. Så blev de alle syge af mæslinger og han døde af meningitis. Han blev syg om aftenen og var død om morgenen. Vi havde 2 læger hele natten. Det var meget hårdt for en far og en mor at se et lille kære barn lide.

I 1887 til Skagit – og besøg i Danmark

Lægen sagde, jeg skulle hvile, så vores papa og drengene besluttede at sende mig hjem til Danmark for at besøge min moder. Min kære far[7] havde været død i mange år. 2 brødre boede hjemme endnu. Jeg var ellevild over at skulle se min mor. Hun var 80 år på det tidspunkt [1908]. Det var noget af et arbejde at blive færdig: nyt tøj, penge til undervejs og så skaffe en husholderske til min store familie. Der var 7 drenge i en familie på 9. Vi fik en ældre pige jeg kendte, og jeg tog min yngste på 5 med mig. Da det kom til stykket var det skrækkeligt at tage afsked med dem, men Gud passede på os alle.

10 Børn

Kirsten Hansen (1859-1936) og Peder Larsen (1853-1929) fik børnene:

1	Hans	1878
2	John	1879-1951
3	Louis	1881-1961
4	Marie	1883-1885
5	Marius	1885-1886
6	Marius	1889-1982
7	Elmer	1892-1974
8	Harry	1894-1969
9	Niels	1898-1970
10	Peter	1903-1962

Den 26. maj tog min lille Peter og jeg af sted på vores rejse tilbage til det gamle land. Det tog os 5 dage med tog til New York og 12 dage på havet. Alt gik fint og jeg fik det bedre på skibet. Det var som at bo på et fint hotel. Hvor var det forskelligt fra den gang vi sejlede over. Det var 26 år siden, at jeg sidst havde set min mor, men hun havde det helt godt. Hun kunne besøge sine gamle bekendte sammen med os. Hun havde sine 3 værelser for sig selv på den gamle gård hos min ældste bror.

Guldbrudeparret 1927, efter ceremonien i Bible Spiritualist church som blev forrettet af deres svigerdatter reverend Jennie Larsen, der var gift med Louis. Kirstens kjole er marineblå. Foto hos Skagit County Historical Museum. P.O. Box 818/501 South 4th Street. La Conner. WA 98257-0818. USA

Avisbillede – med syv sønner og de fleste af de 15 børnebørn – i anledning af guldbryllupet bragt i The Everett Daily Herald probably dated in 1927

Jeg havde troet, det ville være dejligt at komme hjem igen, men jeg følte mig ensom i forhold til familien. Jeg var så langt væk fra dem, og lille Peter kunne ikke tale med dem. Han ville hele tiden hjem. Alt var så forskelligt fra det derhjemme. Jeg var glad for, at min kære mor havde det så godt, og vi havde det dejligt sammen. Gud var god. Jeg ventede på brev hjemmefra hver dag. Det varede 1 måned, før jeg fik det første brev. Jeg var ensom men mit helbred blev bedre. Så kom den dag. hvor vi skulle rejse til Amerika igen. Det var dejligt at tænke på – at vi skulle rejse.

Vi rejste med det samme skib tilbage. Vi havde billet til 2. klasse. Der var skønt på skibet. Jeg badede og nussede min lille Peter. Han var lykkelig over at han skulle hjem. Det var godt vejr hele turen. Vi skulle være hjemme 1. September, før skolen startede. Vores drenge havde kontrakt på at køre børnene på vores vej i skole. Vi blev 2 dage i Chicago hos min svoger[8], men jeg savnede min søster. Hun og hendes 2 små piger var døde for 20 år siden, og han havde giftet sig igen og havde en familie med 4 børn. De sørgede godt for os og jeg besøgte nogle af mine venner, men 20 år havde gjort os til fremmede for hinanden, så vi begav os ud på den sidste del af hjemrejsen.

Hjemme igen

En af vores drenge kom til at arbejde med tømmer og vores Daddy tog hen til ham for at lave smedearbejde, men det må have været for hårdt for ham. Han fik problemer med hjertet ...Til sidst blev han svagere og svagere og døde uden at lide – den bedste mand, der nogensinde har levet[9]. Vi fejrede guldbryllup[10] for 3 år siden. Alle vores børn og børnebørn var der. Han fik den pænest tænkelige begravelse. 6 af hans drenge bar ham ud og Peter var hos mig. Det var hjerteskærende, men vi var blevet medlemmer af den The Spiritual Church, så vi tror på, at sjælen bliver hernede og kan tale til os, og jeg ved. at jeg hørte hans stemme 3 gange fortælle mig, hvad jeg skulle gøre. Han blev kremeret og jeg tog hans aske med til gården og begravede den under et stort træ, som vi plejede at sidde under for at planlægge vores fremtid, og der skal jeg også hvile, når Gud kalder mig hjem. Han blev 76 år.

Jeg må leve videre. Jeg er hvileløs og ensom, men jeg har mine børn omkring mig. De elsker at få besøg af mig. Jeg bliver 72[11] næste gang og jeg takker vores Gud for alle de gode ting, han har gjort for os. Min kære veninde Mrs. Tompsom vil komme og besøge mig, og jeg vil besøge hende, og så skal vi tale om vores pionerdage, hvor

Mrs. Peter Larsen med et af sine børnebørn – foto ved Mary Parks Larsen (en svigerdatter), senere end 1927. Foto hos Skagit County Historical Museum, P.O. Box 818/501 South 4th Street, La Conner, WA 98257-0818, USA

sjovt vi havde det og om den gode tid. Hun er 73 nu og vi var i byen sammen, hyggede os og besøgte Simone, der er 76. Og Gud vil passe på os og vore børn. Hun bor stadig i det gamle bjælkehus, hvor jeg fik min første middag og jeg var så træt, at jeg faldt i Søvn, mens jeg spiste.

[Skrevet 1930] Oversat fra engelsk af Ulla Vonger, februar 1999[12]

Efterskrift

Historien om Kirsten og Peter Larsen, U.S.A.

En dag i slutningen af maj 1998 modtog Gørdings sognepræst Rikke Ågård et brev fra Martha Christine Hengesteg[13] (født Larsen) fra Portland i staten Oregon U.S.A. Martha fortalte i sit brev, at hun er barnebarn af Kirsten Marie Hansen, født i Hessellund 18.6.1859, samt af Peter Nissen Larsen, født i Hessellund 18.12. 1853, og at hun sammen med sin mand havde planer om at komme til Gørding i september. De ville derfor gerne have nogle oplysninger om eventuelle slægtninge i Danmark, samt om stederne hvor hendes bedsteforældre var født og havde boet.

Ejler Nielsen fra Gørding Sognearkiv blev sat på sagen, og fandt ud af at Kirsten Marie Hansen var født på nuværende Hessellundvej 4, (Grethe og Jens Boysens gård) og Peter Nissen Larsen er født på nabogården Hessellundvej 9, (Tove og Carl Jensens gård), ligesom Ejler udredte navne på nulevende slægtninge her i Danmark, og i særdeleshed i Gørding. Midt i september besøgte Martha Christine og hendes mand Peter Hengesteg Gørding, og Gørding Præstegård hvortil sognepræst Rikke Ågård også havde inviteret herboende slægtninge, samt Ejler Nielsen og flere fra Gørding sognearkiv. Ejler Nielsen har siden udvekslet mange breve og e-mail med Christine og Peter Hengesteg, men da Ejler Nielsen ikke forstår engelsk, foregår korrespondancen ved, at når Ejler modtager en e-mail fra Amerika, sender han den straks videre til sit barnebarn, som oversætter og sender mailen tilbage til Ejler, og når Ejler igen sender, må det også en tur over til hans barnebarn.

I en bog som er udgivet i U.S.A. som hedder *Skagit* og fortæller om nybyggerne ved Skagit floden har Kirsten Larsen f. Hansen fortalt en spændende beretning om sig selv og hendes mands livsforløb – det er det, der står ovenfor. VO

Noter:

1. Efter rømningen af Dannevirke 5. februar 1864 besatte prøjserne/østrigerne det meste af Nørrejylland. Om nabosognet, se: Ebbesen, M.A.: Krigsskadeerstatningerne til V. Nykirke kommune for Leverancer m.m. til de fremmede Tropper i Krigsaaret 1864. I: Fra Ribe Amt, Bind 10, 1943. Side 529-34.
2. Dybbøl 18. april 1864

3. Det er ellers altid Ellis Island, man hører om, men den blev først åbnet i 1892, mens Castle Garden var immigrationscenter 1855-1890. Det lå på en lille ø ud for den sydvestlige spids af Manhattan/New York. Kirsten og Peter kom til USA 1882. sh
4. Det var her, de byggede de senere så kendte luksus-sovevogne. G.M. Pullmannn byggede 1880 en by i tilknytning til fabrikken, en forstad til Chicago. Peter kom dertil ca. 1884.
5. Sidney ligger nu i Ohio, 150 km øst for Columbus
6. Byen gjaldt for et socialt eksperiment
7. Hans Nielsen, f. 1829. I 1880 solgte de gården til sønnen Niels og gik på aftægt. HN døde mellem 1890 og 1901.
8. Ole Jensen, født 1861 i Vejen
9. i bogen *An Illustrated History of Skagit and Snohomish Counties* (1906) berettes om Peter Hansen (side 817-818) bl.a. at han politisk var demokrat, medlem af skolebestyrelsen i 12 år og at familien på det tidspunkt var lutheranere
10. 17. september 1928
11. 18. juni 1931
12. Bogen er skrevet på et karakteristisk udvandrerengelsk, Kirsten Marie havde jo ikke lært engelsk i skolen. Ulla Vongers oversættelse har jeg rettet til og forkortet i den sidste del, beretningen om USA fra 1886. Kopi af det engelske originale håndskrevne manuskript, *Memoirs of Kirsten Marie Hansen Larsen for Katrina Sorensen 1998* (såvel som hele oversættelsen) findes i Gørding Sognearkiv. Original i: Skagit County Historical Museum, P.O. Box 818/501 South 4th Street, La Conner, WA 98257-0818, USA. sh
13. adr.: lar-heng2@worldnet.att.net. Hendes far var Harry, barn nr. 8. Han sidder ved siden af sin mor på sølvbryllupsbilledet.